

A pénzügyi piacok kudarca

Itt az ideje az újjáépítésnek és az átalakításnak, ideje, hogy a politika bizonyítsa rátermettségét

Manchesterben ülésezve, amely város olyan fontos szerepet játszott mind a kapitalista rendszer fejlődésében, mind pedig a szervezett munkásosztály felemelkedésében, szimbolikus jelentőségű és alkalomhoz illő, hogy az Európai Parlament PES Képviselőcsoportja olyan elveket fogadjon el, amelyek irányt mutatnak a gazdasági és pénzügyi rendszerünk átfogó reformjai számára, miután katasztrofális kudarcot vallott az utóbbi évek szabadon garázdálkodó pénzügyi kapitalizmusa. Az alábbiakban felvázolt öt elv azon a 2008. november 5-i nyilatkozaton alapul, amelyet az európai szocialista és szociáldemokrata miniszterelnökök és pártelnökök fogadtak el a PÉS elnöke, Poul Nyrup Rasmussen elnökletével.

1. Mentőöv nem csak a bankároknak

- **Immár mindannyian világosan láthatjuk:** néha a piac a probléma, a kormány pedig a megoldás.
- Néhány héttel ezelőtt a pénzügyi piacok látványos kudarca a gazdasági katasztrófa szélére sodorta Európát és a világot. Az utolsó előtti pillanatban Európában és a világ többi részén az összehangolt kormányzati beavatkozás megmentette a pénzügyi szektort az összeomlástól. Most vezetőinknek ugyanezt kell tenniük velünk.
- 80 év óta a legmélyebb gazdasági válsággal kell most szembenéznünk. A válság közepette pedig intézményeink értéke, a demokratikus intézmények értéke, Európa értéke áll próbatétel előtt – fel tudnak-e nőni vezetőink a kihívásokhoz? Fellépnek-e közösen, hogy megvédjék a munkahelyeket és a jólétet? Helyt tudnak-e állni, és nem csak a gazdaságot tudják helyreállítani, hanem egy jobb, stabilabb gazdasági kormányzást, szilárdabb demokráciát és progresszívabb társadalmat is tudnak alkotni.
- Ahol a piacok kudarcot vallanak, ott csak az erős, összehangolt kormányzati fellépés tudja helyreállítani a bizalmat, biztosítani a megrendeléseket és ösztönözni a keresletet mind a vállalkozások, mind pedig a fogyasztók oldaláról. Az európai kormányoknak növelniük kell a közkiadásokat, ösztönözniük kell a vállalkozói szellemet, és elő kell segíteniük a KKV-k alapítását és növekedését. Minél összehangoltabbak ezek az intézkedések, annál hatékonyabb lesz a fellépés
- Hogy mindez megtörténjen, az EU négy alapvető fontosságú gyors lépést tehet:
 1. Egész Európára kiterjedően pontosan meghatározni a szükséges ösztönzők nagyságrendjét annak érdekében, hogy rögzítsék a tagállami fellépések keretét – továbbá ragaszkodni ahhoz, hogy valamennyi tagállamnak hozzá kell

járulnia a helyreállítási csomaghoz, amennyire azt fiskális helyzetük lehetővé teszi.

2. Támogatást nyújtani azoknak a tagállamoknak, amelyek pénzügyi nehézségbe kerültek, és amelyeknek igen korlátozott erejük van egyedül cselekedni. Néhány euróövezeten kívüli ország devizája ellen spekulatív támadások indultak, és ezek az országok kénytelenek voltak a kamatlábat megemelni akkor, amikor csökkenteni kellett volna azokat. Az euro megóvta a monetáris unió tagjait a devizaválságtól, de még közülük is néhány ország számára az egekbe szöktek az államadósság finanszírozásának költségei. Európának kulcsfontosságú szerepet kell játszania a tőkeemelésben és a tőke átirányításában, például az államadósság fedezésén, az eurókötvényeken vagy azon keresztül, hogy az Európai Beruházási Bank növeli a KKV-knak és a zöld beruházásoknak folyósított hiteleket.
3. Kihasználni Európa bevált mechanizmusait – például a lisszaboni stratégiáról szóló jelentést, valamint a gazdasági és foglalkoztatáspolitikai iránymutatásokat, amelyek közzététele a közeljövőben várható –, hogy világos üzenetet küldjön arról, hogy mire is van szükség. Prioritást kell képeznie az olyan megoldásoknak, amelyek: i) gyorsan eredményt érnek el; és ii) megerősítik és modernizálják az európai gazdaságot.
4. A gyors eredmények érdekében a tagállamokat fel kell kérni, hogy nyújtsanak célzott segítséget azoknak, akiknek arra a legnagyobb szükségük van – különösképpen a kisvállalkozásoknak és a rászoruló háztartásoknak –, azaz európai mentőövet kell dobni azoknak, akik a legnagyobb veszélyben vannak.

2. A bankok elvették a pénzünket, most teljesíteniük kell

- A kormányok nem azért köhögnek ki eurótrilliókat az adófizetők pénzéből, mert szeretik a bankokat, hanem azért, mert ha a bankok összeomlanak, akkor a vállalatok nem kapják meg a működésükhöz szükséges hitelt, az emberek nem kapnak jelzáloghitelt, a vállalkozások tönkremennek, az ingatlanok értéke zuhan, és munkahelyek szűnnek meg.
- A bankok elvették a pénzünket, most követeljük az eredményeket:
 - o gyorsan stabilizálni kell a háztartásoknak és a vállalkozásoknak, különösen a KKV-knak biztosított hitelezés szintjét; a hitelezési gyakorlatot a pénzügyi ombudsman szorosabb felügyelete alá kell helyezni, akinek feladata biztosítani azt, hogy a közpénzeket közjavakra, nem pedig egyéni gazdagodásra használják fel;
 - o a kamatlábcsökkenéseket gyorsan és teljes mértékben érvényesíteni kell;
 - o nincs több megabónusz és óriási összegű végkielégítés;
 - o elég volt a kötelező leépítésekből.
- A kormányoknak egyértelművé kell tenniük, hogy felkészültek a munkahelyek, a vállalkozások és az otthonok védelmére, bármekkora erőfeszítésre is van ehhez szükség.

- Sokkal nagyobb átláthatóságot követelünk magunktól a kormányoktól is azzal kapcsolatban, hogy miként kezelik a pénzüket. Világosan és nyilvánosan ki kell fejteniük, hogy mit akarnak a bankoktól a hitelezési politikát, az irányítási és díjazási struktúrákat illetően, valamint hogy milyen intézkedéseket kívánnak tenni a pénzügyi spekulánsok visszaszorítása érdekében.

3. Itt az ideje, hogy megmentjük a bolygónkat

- A világ előtt álló közvetlen kihívás a recesszió, azonban az elkövetkező évek messze legnagyobb kihívása az éghajlatváltozás. Az ökológiai katasztrófa elkerüléséhez egyedüli reményünk az lehet, ha gyorsan átállunk az alacsony kibocsátású és alacsony energiafelhasználású gazdaságra, idáig azonban a szükséges beruházások nagyságrendje elég csüggesztő volt.
- Immár azt is mindannyian tudjuk, hogy az európai gazdaságnak erőteljesen fel kell lendítenie a befektetéseket, hogy elkerülhesse a mély és tartós recessziót. Egy európai zöld beruházási csomag elfogadását követeljük – ez jelenti azt az eszközt, amellyel mindkét célt meg lehet valósítani.
- Európa vezető helyet foglal el a világban az olyan gyorsan növekedő ágazatok terén, mint az ökoteknológia, a környezeti javak és a megújuló villamosenergia-termelési technológiák. Az európai szociáldemokraták egy cselekvési programot vázoltak fel, amelynek keretében **a zöld ágazat növekedésén keresztül 2020-ig 10 millió új munkahelyet** kívánnak létrehozni. E célok elérése érdekében azonban, valamint ahhoz, hogy Európa teljesíteni tudja éghajlatvédelmi kötelezettségvállalásait, nagy volumenű beruházásokra van szükség. Felszólítjuk Európa vezetőit, hogy vállalják ezt a kihívást, mégpedig egy olyan intelligens zöld beruházási csomag bevezetésével, amely visszavezeti Európát feladatához, és közelebb visz minket éghajlatvédelmi és energiaügyi célkitűzéseink eléréséhez.

4. Együttműködés és szolidaritás – fontosabb, mint valaha, ez a saját érdekünk is

- Világszerte, akárcsak Európában, a leginkább rászoruló csoportok azok, akik kénytelenek viselni a pénzügyi válság terheinek javát. Az ILO becslése szerint 150 millió munkahely fog megszűnni jövőre a fejlődő világban a fejlett világban bekövetkezett hitelpiaci válság miatt. A tőke, amelyre a legnagyobb szükség van, kiáramlik a fejlődő országokból, mivel a pénzügyi intézmények biztonságos helyet keresnek pénzüknék.
- Európa jogosan büszkélkedik azzal, hogy messze a legnagyobb segélyadományozó a világban. Azonban reményünk sem lehet arra, hogy elérjük a millenniumi fejlesztési célokat, amíg helyre nem állítjuk a globális finanszírozási és kereskedelmi rendszerek alapját képező szabályokat, mégpedig úgy, hogy stabilabb és progresszívebb alapokra helyezzük azokat.
- Ráadásul amíg kereskedelmi partnereink recesszióban vannak, addig az európai országoknak is nehéz lesz kilábalniuk a recesszióból. A millenniumi fejlesztési célok melletti morális elkötelezettségen túl erős piacokra van szükségünk, amelyek

megvásárolják Európa áruit és szolgáltatásait – ami segít a fejlődő országoknak, az nekünk is segít.

- A pénzügyi hanyatlás tanulsága egyértelmű: az összehangolt európai fellépés sikert ért el ott, ahol a nemzeti erőfeszítések kudarcot vallottak. Az összehangolt fellépés – mind európai, mind globális szinten – a reálgazdaságban is messze erőteljesebbnek bizonyul majd, mint a pusztán nemzeti szintű megoldások. Csatlakozunk ahhoz a felhíváshoz, hogy jöjjön létre egy új Bretton Woods-i rendszer, annak érdekében hogy egy új, elszámoltathatóbb, stabilabb és igazságosabb globális pénzügyi irányítást alkothassunk.
- Rövid távon a G20 helyreállítási tervnek biztosítania kell, hogy az IMF a fejlődő országok központi bankjaival és kormányaival, valamint a likvid forrásokban gazdag intézményes állami befektetők (SWF-k) elegendő hitelt bocsássonak a fejlődő és felemelkedő országok rendelkezésére a recesszió leküzdése érdekében. A dohai kereskedelmi fordulót pedig egy sikeres és fejlesztésbarát eredménnyel gyorsan le kell zárni.

5. Közgazdászok: vissza az iskolapadba (ahogy a politikusok is)!

- 2008-ban alig néhány hét leforgása alatt a feje tetejére állt a gazdaság. Hamisnak bizonyultak azok az eszmék, amelyek közel harminc éven át vezérelték a világot, amelyek kijelölték annak határait, hogy politikailag mi lehetséges, és amelyek uralták a politikai és gazdasági párbeszédet.
- Ugyanilyen hirtelenül újra felismertük a régi igazságokat, amelyeket már régóta száműzték a politika fő sodrából: erős szabályozás és állami felügyelet nélkül a piacok – különösen a pénzügyi piacok – természetüknél fogva instabilak. A kormányoknak kell betölteniük a végső kezes szerepét, mind a pénzügyi szektor szilárdságát, mind pedig a gazdasági tevékenység szintjét illetően.
- Az igénykezelésnek újra alapvető kormányzati feladattá kell válnia. Jelenleg pedig – amikor a monetáris eszközök ilyen gyenge lábakon állnak – a leghatékonyabb recesszióellenes eszköz a fiskális politika.
- Igen keményen megtapasztaltuk a pénzügyi szektor féktelen növekedése által támasztott veszélyeket, amelynek mozgatórugója a kockázatok, például az árfolyam-ingadozás kezelése céljából – ami egykor kormányzati feladat volt – egyre komplexebb piaci megoldások után kutató hajthatatlan pénzügyi innováció volt.
- Az uralkodó gazdasági modellek kudarcra mindig mélyen megváltoztatja a közgazdászok gondolkodásmódját és a rájuk irányadó szabályokat:
 - o az 1930-as évek nagy világgazdasági válsága után a keynesi „jóléti kapitalizmus” három évtizede következett;
 - o az 1970-es évek stagflációja az azóta napjainkig uralkodó monetarista ellenforradalomhoz vezetett.
- Most, az elmúlt harminc év piacimádatának, a mohóságot erénnyé emelő filozófia kudarcának mind a közgazdászok, mind pedig a politikusok alapvető önvizsgálatát kell kiváltania. A közgazdászoknak újra fel kell fedezniük egy szélesebb horizontú szemléletet arra vonatkozóan, hogy szakmájuk miként tud hozzájárulni egy jobb társadalom kiépítéséhez. A politikusoknak pedig meg kell tanulniuk, hogy hosszasan és alaposan meg kell gondolniuk, mielőtt a bűvös piacra bíznák feladataikat.

Manchester, 2008. november 12.